

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De proprietatibus rerum

Bartholomaeus <Anglicus>

[Lyon], 21. Nov. 1482

De proprietatibus temporis et eius partibus. Liber nonus

[urn:nbn:de:bsz:31-326878](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-326878)

De tempore

De proprietatibus temporis et eius partibus.

Zibernonus.

Quoniam autem diximus de proprietatibus celi et eius partibus de quibus supra pagina facit mentionem dicendum est sub breui compendio de eius effectu. s. de motu et misura motus. i. de proprietatibus temporis et partibus eius. Causatur autem motus primo et principaliter a uolutione celi cuius motus primus est et sempiternus. ut dicitur in li. de ce. et m. neque similis est motui inferiorum corporali et visibili siue mutabili causa tamen est motus inferioris. quia motus rerum inferiorum generabilium procedit ex incorporali et uniformi motu orbium superiorum ut dicitur Aristoteles ibidem. Motus autem est transitus a termino ad terminum contrarium. ut dicitur in li. eiusdem. Omne enim quod permutatur. de contrario mutat in contrarium. Et sunt sex species. s. generatio/corruptio/alteratio/augmentum/diminutio/secundum locum mutatio. ut dicitur idem. motus uero per mutationem secundum finem alius reuolubilis et specius/alius rectus/alius compositus. Reuolubilis autem non mutat locum secundum se totum sed secundum partes circulares. tamen quandoque mutat locum ut patet in motu planetarum. Rectus autem semper mutat locum quod est in actu autem mouet a centro ad circumferentiam ut ignis et aer et huiusmodi leuia que feruntur sursum aut e converso mouet deorsum. s. ad centrum. ut grauia si aut aqua et terra. hic autem motus sex habet species. Est enim dexter/sinister/ante/retro/superior/inferior. Compositus uero motus est duobus modis contrarius sicut motus ligni in quo accendit ignis. Ad omnia in super hoc habet proprium quia ex uehementi motu generatur calor ut patet ex motu primi orbis ex cuius confirmacione et motu inflamatur ether ut dicitur Aristoteles. et ex motu liquefit plumbum quod est in motu ut dicitur idem. motus. n. non potest mesurari. nisi secundum mensuram spacia in quo est motus. Omne autem quod mouet aut mouetur proprietate sue nature sicut adamas mouet ferrum ex uirtute celesti. aut uolentia sicut et foris impulsu uentis mouet nauis. aut ex uoluntate sicut mouet corpus. put uult animus. Ad motus uero mutationis est duplex uel mutationis de loco ad locum aut per mutationem dispositio ad dispositionem

De loco ad locum aut naturaliter aut per vim lapis enim qui ab alto dimittitur quanto magis descendit. tanto est eius motus magis impetuosus. unde intenditur motus in fine ipsius. quod uero mouetur per uolentiam fortior: motus est in principio motus ipsius et quanto remotior est a suo principio tanto debilior erit motus ut patet in sagitta ab arca emissa. que tam a remota potest proijci. quam in ultimo nihil pericrat neque ledit. motus itaque est generacionis et omnium transmutacionum inferiorum causatiuus. caloris et inflamacionis induciuus. tam aque quam aeris sublimatiuus. caloris naturalis confortatiuus. appetentis exaratiuus mediane laxatiuus ad mundificandum corpora alias corpus cooperatiuus. Unde dicitur Hypo. si uis celeberrimam ducere mouere corpus. Item si fuerit motus a centro ad circumferentiam erit materie extensiuus/dilatusiuus et dilatatiuus. Si uero fuerit e converso a circumferentia usque ad centrum erit aggregatiuus partium inspissatiuus et constrictiuus. Item motus temperatus est nature aiatorum corporum seruatiuus. imoderatus uero est nature destructiuus.

Tempus est res mutabilium mensurata ut dicitur Aristoteles in li. de quinque substantiis. uel tempus est numerus numerans in omni eo quod numeratur uel sicut dicitur Aristoteles. tempus est dimensio rerum mutabilium secundum motum et moram que cocua est in rebus mutabilibus. Et dicitur Augustinus. nihil est preciosius tempore. quia omni possessione duo possunt simul haberi uel plura. sed duo momenta simul haberi non possunt. Unde tempus recipere non recipit. amissio. n. tempus irreuocabilitatis est. breue est tempus mutabile et instabile irreuocabile. Cum enim motu mobili incipit quo penitus deficiente tempus finit et ideo non erit in futuro sed cessabit quia nihil nisi certitas erit ut dicitur Augustinus. Tempore nihil est ceteris omnibus enim equaliter est ceteris. Tempore nihil labilius quia nunquam quiescat immo quando incipit deficit incipit et decessere et e converso quia presens finis est presentis et motus principium est futuri. Omne enim tempus tribus uariisitudinibus uariatur. s. in presentem presens et futurum. Secundum rationem temporis et eius uariam successiorem semper est dies et nox ut dicitur Beda sed alibi dies alibi nox. tempore nihil incertius nihil imperceptibilius. quia ut dicitur Aristoteles. tempus per se non dinoscitur sed solum per humanos actus. Item tempus nihil est alterabilius et ideo corpori nihil periculosius quia ut dicitur Hypo. mutationes temporum maxime generant morbos. subita enim mutatio frigiditatis in caliditatem corpora alterat et immutat et ideo

qz natura nō patitur repentinas mutationes
vt dicit Hypo. ideo subita mutatio temporis
frequēter est causa infirmitatis. Item modera
to tēpore et in suis qualitatibus tempo/roz
pori nihil est salubrius. vñ dicitur in apbo.
temporibz moderatis si tempora temperaliter
se habuerint/ boni erūt status et maxime bone
determinationis sūt egredudines. Item quis
tempus ita sit mutabile/ tamen tempore nihil
magis cōtinuū/ partes enim tēpis sunt cōtinue
Unde dicit Aldar. tempus qd in hyeme se ne
fat statim in vere reuiuiscat et cōuerso.

Annus vt dicit Jsi. est solis reuolu
tio vel anfractus cū pactis. cōdru.
diebus et quadrāte redit ad locū
suū. Est autē annus dicitur eo qd
mensibus in se remeantibz voluit. Unde an
nus dicitur ab an qd est circū. qz quasi circulus
in se redit et renouat. vñde apud egyptios an
te litteras inuētas per pictū draconē/ cauda
in suam incedentē et in se reuertētem signabat.
vt dicit Jsi. Sunt annorū diuersa genera. nā
est annus lunaris minor ano solari in. lx. die
bus. et est annus solaris qui. xij. habet menses.
Singuli autē planete habent ānos suos in q.
bus pfiūt circuitum suū vt Mars qui in duo/
bus Jupiter in. xij. et Saturnus in. xxx. Et ē an
nus magnus qui dicit mūdānus qñ oēs stel
le scdm Aristo. redibūt ad p̄prium/ et primum
sue creatōis p̄cūm/ et hic annus scdm Aristo.
in. xxxvi. milibus annorū pfiat. sicut patet in
li. de p̄prietatibus elemētōz. scdm platoicos
autē infra. xv. milia. pfiat annus iste sicut dicit
Aldaro. in li. Lironis. Est autē annus vsual.
s. solaris quatuor tēp/ que quatuor tēpa sūt.
s. tēpus vemale estiuale autūnale et hyemale. et
dicunt tēpa eo qd in suis qualitatibus mutuo
se tēpant vt dicit Jsi. dicunt amīcūla eo qd al
terna assiduitate amūt et nunq̄ in eodez statu
pseuerant vt dicit idē Jsi. In his quatuor āni
tēpibz occidūt duo solstia i hyeme et estate duo
equenocia in vere et autūno. Solsticiū autē est
maxima equalitas diei et noctis/ que accidit i
gressu solis in cancrū et capricornū. in cancrū
quantū ad solsticiū estiuale. in capricornū
q̄ntum ad hyemale dicit solsticiū quasi solis
statio duplici de causa. vel qz sol in estate vel i
hyeme ppter longitudinē diēni aut noctium
videt stare in nostro emisperio vel inferiore vt
qz in vtroqz solsticio. quasi stat/ in estiuale non
potens plus accedere ad nos. in hyemali nō
potens plus a nro loco habitali elongari. Equ
noctiū est maxima equalitas diei artificialis et
noctis que accidit in gressu solis in anctē siue

libram. Primū est vemale. Secūdam autū
nale. In his quatuor tēpibus sūt quatuor ie
tunia que dicunt triadua. Primū sit in p̄ma
septimana quadragesime. i. in vere. Secūduz
est estatis in septimana p̄t̄hecostes. Tertium
est autūni infra quartā feriā septēbris. Quar
tū est hyemis qd sit septimana integra āte na
tūritatem dñi. Annus itaqz solans est annus
cōis/ et incipit a ianuario et terminat in decem
bri. et est spaciū quo voluit sol trientes sex age
sies et quinquies in zodiaco et quadrante idē
est sex horis que sūt quarta pars diei naturalis
Iste autē sex horis nō computant in anno cōl
sed colligunt in anno bissextili. Dicit autē bisse
xtus collectio. xvij. horarū emissarum in tribz
annis cū sex horis quartū āni ad perficiendum
vñū diem et. xvij. horis ex eius additione di
citur ānus bissextilis vt dicit Beda. Et dicit
bissextilis qz semp eo anno quo accidit i febru
ano bis. vi. lx. p̄nūciamus. vel dicit bissextilis
ex bisse momentis collectis et. xvij. momentis
quibus sol morat in quolibet signo vltra. xxx.
dies et et. xx. mētibz recolligunt singulis an
nis sex horis que collecte p tres annos faciunt
in quarto anno diē bissextilē vt dicit Beda.
sed hoc quere in computo.

Annus lunaris quandoqz dicitur
spaciū quo luna reuoluit ab vno
p̄cūto zodiaci ad aliud punctum
qd continet fecundū quosdam. xvij
dies et sex horas. Quādoqz dicunt annus lu
naris spaciū quo voluit cōiūctōne vsqz ad
cōiūctōnem vel ab illuminatione vsqz ad il
luminationem et tale spaciū superat primūz
duobus diebus et. vi. horis. Dicitur autē luna
esse in cōiūctōne ita directa est sub sole qd nulla
ps superficialiter nos respiciens apparet illi
minata. tota vero ē illuminata qñ videtur ple
na post cōiūctōnē/ itaqz luna recedit a sole et
relinquit eū in aliquo p̄cūto zodiaci que reuer
tens ad idē p̄cūm/ nō inuenit eum ibi/ quia
iam p̄fecit in suo motu. Unde oportet eū cōi
sumere p duos dies et sex horas anteq̄ illuz cō
sequat. et tale spaciū dicitur lunatio. Quādo
qz dicit annus lunans spaciū continens duo/
decim lunatiōes/ que diuidunt a computistis
p sex pares et sex in pares/ scdm qd mēses sunt
pares siue impares et sex impares. Par enim
lunatio respondet mēsi pari. impar autē impari
Annus ergo lunaris p̄nens. xij. tales lunatiō
nes/ p̄tinet. cc. liij. diē/ series autē. xxx. et tōndē
xxx. dies pfiat tantā summā. Unde patz qd
annus solaris cōis super hūc annū lunare in
xi. diebus/ qui excessus facit etatem lune variā

De tempore

in singulis annis in lxx. mensium. Ita qd si in B anno luna prima e in lxx. aliquid mens in sequenti anno erit duodecima. Quandoq; autem dicitur mensis vel annus lunaris embolismalis. et est embolismus excrementum anni solaris ad lunarem. Et dicitur ille annus embolismalis in quo cadit et recolligitur una lunatio. xxx. dierum collecta ex illis. n. diebus in quibus superat annus solaris lunarem. et ideo tertius annus embolismalis est / qz in illo recolligitur lunatio. xxx. dierum tribus diebus de super remanentibus. ter enim. xi. faciunt. xxxij. similiter in sex remanentibus alijs tribus diebus. similiter in. viij. annis est embolismalis / additis illis. vi. diebus ad illos. xxxij. dies qui ex super excessu viij. et viij. anni recolligunt / sed ad hoc ut lunatio embolismalis. viij. anni sit. xxx. dierum / oportet mutare duos dies ex embolismali subsequenti / ita procedendum est vsq; ad. xix. annu qm adus embolismalis adimplet continens annos. xij. communes et. viij. embolismales. Embolismales. n. sunt. ij. vi. viij. xi. xiiij. xvij. xij. Alij vero sunt communes. Annus autem lunaris maxime observationis e apud hebreos / ppter quod legalis dicitur / qz omnes festiuitates legales scdm lune cursum et etatem obseruant. et ideo semp incipit a lunatione aprilis / ut dicitur B. et in exo. xij. dicitur mensis iste erit vobis principium mensium anni. et. Preter annu autem vsualem seu cōem et legalem / est annus qui dicitur emergens quando aliquo casu notabili emergente tempus subsequens comparat / sicut greci computauerunt tempus a prima olimpiade. et christiani a prima disca in carnatis / et sic de alijs. Unde contingit sepe qd medium anni legalis est principiu emergentis et cōuerso. et per hoc multe contrarietates in byblia ad concordia reducantur sed hec ad annorum diuersitate dicta sufficiant.

Quod est principium anni cuius incipit um est qm sol in prima parte arietis consistit et contra septentrionem per rectam lineam ascendere incipit ut dicitur constan. in pandec. li. v. c. iij. Recta autem linea est que neq; septentrioni attingit neq; meridid / s; ab vtroq; polo equaliter distat. Durat autem tempus veris vsq; in fine geminorum / quantum. s. sol discunt per tria signa. quoz vnum qd; habet suu mensum / ad tempus vernale pertinent. Primus mensis est arietis incipiens a xvij. die maris vsq; ad. xvij. aprilis. Secundus est thauri incipiens a. xvij. die aprilis vsq; ad. xvij. die maris. Tertius est geminorum incipiens ab. vij. die Arij vsq; ad. xvij. die iulij

Est autem vernu tempus / inter frigidu et calidum maxime temperatu. Inter hyemem et estate mediu qualitatu vniusc; participatiu / qm sicut gnis sic incipit multiplicari in corpore animalis et humores qui in vernali frigore costricti fuerant et coacti / calore vernali moueri incipiunt et dissolui. ver autem in suis qualitibus temperatum sanissimu tempus est et minime moriferum ac infemu ut dicitur constan. et B. Nam his duabus qualitibus natura delectat qz caliditas est causa effectua nutrimenti et augmenti. humiditas vero causa est materialis. et ideo in vere maxime generat sanguis qui magis e necessarius nutrimento corporis. Si vero naturam suam exente diuersas induat egitudines. vnde dicitur in empb. Si hyems siccata fuerit et borealis. ver vero plumosum fuerit et autumnus necesse est in estate febres acutas fieri et ob caliditatem et dissenterias maxime in humidis. nam ut dicitur pmentator in hyeme siccata humores per frigiditatem retenti accunt. In vere autem minima humiditate distemperato / multe supfluitates generantur et per calorem resoluuntur. In estate vero dum calor no est potens eas sumere / putrefacit / et sic febres acutas generat et inducit et multas alias passiones. Si vero hyems calida fuerit ver aut frigidum et siccum / necesse est homines in estate egrotare et mulieres parturas leui occasione abortire. cuius rei assignat. B. rōnem in cōmento dicens qm corpora pregnantium in hyeme sunt calida et humida. tenera sunt et rara vnde frigiditas aeris vernalis subito penetrans ad interiora ledit fetum. per frigiditatem enim et seccitatem que sunt caliditates mortificatorie / mortificatur fetus. vnde fetus mortificatus aggrauat retinacula et abrupit et sic mulier necessario abortit. Venius insup tempus terram diu clausam et per frigidum costrictam aperit et radices et herbas in terra latentes producit floribus et herbis terram renouat aues ad garrum et amorem sollicitat et inducit. et miro decore omnem terram supficiem induit et venustat. Quia ver dicitur a virone ut vigore / qz tunc herbe et arborum virefcere incipiunt et frondere. Tempus ver est tempus agriculture et laboris tempus lenae et amoris. Vernali. n. tempore oia videntur letari. Nam terra viret. silua frondet / prata floret / celum splendet / mare quiescat / volucres vociferant / et iudificant. et oia que in hyeme videbantur mortua et marada vernali tempore renouant. Unde sermitas vernalis aeris vocatur a mar. n. huius iouis. Aque vero vernalis tempus minus sane sunt ad bibendum / qz a vaporibus tunc resolutis in grossatur et a ranis et alijs vernibus tunc tempus

semen p̄ficiētibz inficiunt. ⁊ ideo si necesse fuerit eas bibere p̄tulit Lōstan. vt primo de quocant vel p̄ ebullitionem subalcentur ⁊ puri ficiuntur.

Astas calida est ⁊ sicca. cuius incipit cum sol fuerit in prima p̄te cāci ⁊ tūc est sol in maxima eleuatiōne quo ad nos et iam paulatim incipit descendere vsq̄ in fines virginis ⁊ habet estas tres mēses sicut ⁊ ver. vt dicit Lōstan. Primus mēsis est canci a. xvij. die iunij vsq̄ ad. xvij. die iulij. Secundus est cū sol ē i leone a. xvij. die iulij vsq̄ ad. xvij. die augusti. Tertius est cū iam in virgine descendit. a. xvij. die augusti vsq̄ ad. xvij. die septembriis. vt dicit Lōstan. Est ergo estas calida ⁊ sicca colore generatiua / eo q̄ sol tpe estuali summa graditur ascensione / oppositūq̄ capibus nostris directam ⁊ fortē in corporibz nostris sicut ⁊ in alijs inferioribus fortissimā imprimat actionē

Unde et superflua in hyeme coadunata dissoluit ⁊ cōsumit. Si vero estas suam tēperiem exent infirmitates calidas ⁊ siccas generare ⁊ inducere cōsuevit. vt dicit Lōstan. dies longiores sol efficit et noctes breuiores. fructus ⁊ flores ad maturitatem p̄ducit. nam vi caliditatis sue. tunc intēse humores in fructibus tūc digerit ⁊ digestos eos in corpus ⁊ cōiūgit. Quod vero superfluum est desiccatur penitus et cōsumit terram nimosā ⁊ cauemosā reddit. nam calore suo humiditas pres cōsumendo destruit. Siccitate vero sua pres tenetres cōprimat et cōiūgit / et sic aperit terrā atq̄ fundit. Cōsumptas igitur p̄nibus aqueis que fuerūt causa coadunationis p̄tium ⁊ cōstructionis / necesse est vt pars a p̄te diuidat ⁊ sic fissura in p̄nibus terreis efficiatur. Unde et loca paludosa a quositate cōsumendo desiccatur ⁊ exasperat et indurat. porositas pres aialium caloris sui subtilitate subintrat ⁊ humorem subancū dissoluēdo sudore p̄uocat. et sic quod ē superfluum adhibet latet et euacuat. p̄ pororum etiam apertione fit spiritus exalano et substantialis humiditatis euaporatio. et ideo vires debilitat et enervat. et vtrāq̄ caliditate sua colerā exacerbat ⁊ inflāmat. et ideo febrilē calorem generat ⁊ augmētat a pes mellificantes suis floribus estas reficit et fatiat nocturnis t̄pibus generat / et herbarum sup̄ficiem ne diuino estu arefcāt rigat ⁊ humectat. Estuo tēpe aues maxime vociferāt ⁊ modulant ad pullificandum. siluestres volucres maxime animantur. omnium corporum v̄mbre in estate media abbreviantur.

Autumnus ab augendo est dictus eo q̄ tunc t̄p̄is fructus et fruges potissime habūdant in horreis ⁊ augentur. omnes enim anni labores et fructus colligit in horrea et reponit. et ideo nutritia in fabulis iunonis cōparatur rōne fertilitatis. vt dicit J̄sido. Nam solitatos et negotiosos circa fructū collectionē homines reddit. agros a frugibus et arbores a fructibus orbata reddit / siccitate et frigiditate sua frondes et folia mortificat et deiciat / terram stentē efficit / et vim geminatiuam āputat et p̄fandit. Est itaq̄ autūnus frigidus et siccus humoris melancholici frigidi. s. et sicā generatiuus / cuius incipit cum sol primam p̄te libere intrat cum sol est i recta linea. s. in equinoctiali / cū a septentrione et meridie eque distat. Dabet t̄p̄is autumnale tres menses sibi d̄seruientes. ut dicit Lōstan. Primus incipit quando sol est in libra a. xvij. die septembriis vsq̄ ad. xvij. die octobris. et tūc incipit sol declinare in meridie. Secundus mēsis est in quo sol est in scorpione a. xvij. die octobris vsq̄ ad. xvij. die nouembriis. Tertius est cū sol est in sagitario. s. a. xvij. die nouembriis vsq̄ ad. xvij. die decembriis vt dicit Lōstan. Autūnus in suis qualitatibus veri cōtrarius est. ideo multā infirmitatum ⁊ pessimarū est generatiuus. Unde Hippo. in amph. in autūno acute accidunt egritudines et moriuntur super quē locum dicit Gal. Autūnus pestilentior ē ceteris t̄p̄ibus et in multis illaudabilis. Primo p̄pter mutabilitatē t̄p̄is. nunc. n. est calor nūc frigus. Secundo quia cū sit post estatez inuenit multos humores incosos et calore p̄cedente quos repercutit frigus autūnale ad interiora / et nō p̄mittit eos exire qui putrefiunt et inducūt etiāz pestifimas passiones / vt quartanas et febres v̄t curabiles. et hoc q̄ autūnus frigidus est et siccus et in ordiuatus et ideo in autūno nimia siccitate sua cōsumitur substāntialis humiditas corpora efficiunt debiliora. p̄pter inequalitatem vero aeris pon subito nūc aperit nūc subito cōstringuntur. vnde fit caliditas fumositas retentio / quas cum virtus nō possit expellere multitudinem ⁊ acumine materie / passiones mortifere subsequuntur. P̄tificis autē autūnus maxime est nocuus / quia frigiditate et siccitate sua pulmonē desiccatur et rumpit ad modū p̄nium. ideo p̄tificos valde ledit.

Autumnus ab eūdo est dictus eo q̄ t̄p̄is hyemali solet ire et solui sol i breuiori circulo q̄ in estuali. vnde breuiores efficiat dies et noctes lon-

giores. vñ dicit Iſi. Est aut̄ incipit̄ h̄yemis se-
cūdam Lōstan. cū sol est in prima parte capri-
corni ⁊ est finis defensionis solis in meridie ⁊
tam paulatim incipit̄ ascendere cōtra septentrī-
onem. Dabet. n. h̄yemis tres menses sibi deser-
uētes. Primus est in capricorno/incipiens a
xviij. die ianuarij vsq; ad. xvi. diem februarij.
Secundus est cum sol est in aquario a. xvij.
die ianuarij vsq; ad. xvi. diem februarij.

Tertius mensis est qñ sol est in piscibus et in-
cipit a. xvi. die februarij vsq; ad. xvij. diem mar-
tij. vt dicit Lōstan. Est aut̄ h̄yemis frigida ⁊
humida stigmatis nutritiua. magis tñ dñatur
frigiditas q̄ humiditas/ q̄ magna fit aeris ⁊
aque constructio ⁊ cōgelatio/ p̄pter magnā so-
lis elongationē/ ex qua frigus nō modicaz tñc
tempis generatur. Unde h̄yemis estati penit̄
est cōtraria. ⁊ ideo pia viuētia ⁊ nascētia bene-
ficio estatis/ rigore h̄yemali mortificānt. ⁊ esta-
tis preterite vestigia in h̄yeme penitus amibi-
lantur. nives ⁊ aquarum inundationes in h̄yeme
multiplicant/ tam vie q̄ semite ludice ⁊ lu-
tose in h̄yeme efficiuntur/ nisi pori terre glacia-
li frigore constringant. omniuz corporū vmbre
in h̄yeme plus q̄ in estate. plongant/ poris ter-
re clausis in superficie exteriori corpora infrigi-
dant. Interius tamē partes calide fugientes
dominantē frigiditatem in aere aggregant. et
ideo aque puteales ⁊ fontane in h̄yeme sent-
untur magis calide q̄ in estate. q̄ calor natura-
lis fugiens contrariā sibi aeris frigiditatem in-
teriora penit̄ ⁊ in venis puteorū ⁊ fontium se i-
cludit. et ideo p̄pter caloris preseniam/ aque i-
fōte vel in puteo nō gelant. Itē h̄yemalis aspe-
ritas/ boves efficit pigros ⁊ desidēs ad operā-
dum. verū etiam ex constringēte frigiditate cō-
trahuntur et quādomodo coarctāt/ p̄pter quod
mēbra ad operandum ita de facili nō laxantur
Itē ex frigore h̄yemali claudunt̄ pori/ ⁊ re-
uocato calore naturali ad interiora virtutes aīa-
les confortant/ p̄pter quod et ataf appetitus
⁊ plura abana q̄ in alijs t̄pibus necessario re-
quiruntur. Unde Dipo. in amph. ventres in
h̄yeme natura sunt calidiores et fōmni longis-
simi. In his ergo bovis plures oblationes dā-
de sunt. Calor enim est mult⁹ ⁊ multo indiget
nutrimēto et cetera. Itē qñ h̄yemis suas ex-
cedit qualitates/ vane passionēs in corpori-
bus generant. multi enī būores poris clausis
in cōcauitantibus corporis aggregant/ qui nō
inueniētes viā enapōrononis calcunt ⁊ pu-
rescunt. ex quo necessario infirmitates vane p-
creantur.

Fenis est nomen grecum de lune
nomine tractum. Luna enim greco
sermone mene vocatur. Nam ap̄
hebreos menses legitimi nō ex cursu solis/ sed
ex motu lune nūcupantur. Egyptij autē primi
p̄pter velocitatem lune cursum/ nomē mēsis
primo ex solis cursu inueniunt/ quoniam tardi-
or motus solis/ facilius poterat cōprehendi.
Est autē triplex mensis. s. solaris q̄ dñi sol mo-
ratur in vno signo pagrando. Et est vsualis il-
lud. s. spacium dierū/ quod in nostris horolo-
gij cōtinetur. Et est mēsis lunaris. s. spacium
quo luna recedit ab vno pūcto firmamētū redi-
ens ad idem pūctum et cōtinet in se. xvij. dies
⁊ vij. horas. nam luna morat̄ per duos dies i
quolibet signo ⁊ bisse hore. Ex eo vero q̄ mo-
ratur in quolibet signo p̄ duos dies cum sint
duodecim signa habent̄ viginquatuor dies.
Ex eo vero q̄ morantur p̄ sex horas exiūt tres
dies qui predictis viginquatuor diebus ad-
iuncti faciūt viginseptē. sex vero bisse spacii
suplent vnus hore integre. Ex quo patet q̄ lu-
na circuit̄ zodiacum a pūcto ad pūctum per vi-
ginseptem dies ⁊ septem horas. Alio modo
sumitur mensis lunaris pro lunatione vt patz
supra de anno lunari. quere supra. Cōtinet ita
q̄ mensis quatuor septimanas. Septimana
septem dies. naturalis dies quatuor quadran-
tes. quadrans sex horas. hora quatuor pūcta
pūctū decem momenta. momentum duodeci-
mias. vñcia. xvij. atomos. atomus vteri-
us nō diuidit̄ p̄pter sui breuitatem. Sunt autē
menses duodecim vsuales quorum vnus dicit̄
tur Ianuarius a iano dicit̄ cui fuit consecra-
tus. modo autē dicit̄ ianuanus eo q̄ sit limēs a
ianua anni. vñde et bifrons ianus depingit̄
vt anni introitus ⁊ exitus demonstrat̄ vt dicit̄
Iſi. De pingit̄ comedens et bibēs de ap̄ho
q̄ tunc aīalia abūdantiorē ab i copiam eti-
gunt ⁊ requirunt/ q̄ tunc temporis p̄pter sub-
iminationē caloris ad interiora/ maxime viger
appetitus. Itē autē mensis habet noctes lon-
gas horarum quatuordecim ⁊ dies breues ho-
rarum octo.

Secundus mensis est februarius a
februo id est plutone dicit̄ cui mē-
sis ille fuit antiquitus consecratus
Nam ianuarium dñs superiorib⁹
februarius vero dñs in feroidibus antiquitus
error gentiliuz consecrauit. et ideo februarius
a februo id est plutone deo inferiorum est no-
minatus. Est autem mensis pluuiosus valde
et aquosus propter vaporum elevationem q̄
in pluuias resoluuntur. et ideo dicit̄ tunc sol

esse in aquario propter aquarum inundationem. Depingitur autem februius senex/ad ignem residens pedes calefaciens / quia tunc temporis maxime viget frigus. ppter diurnam nam solis elongationem que pcessit. Inter autem omnes menses februius mensis est minimus quia non habet nisi. xvij. dies qui non est bissextus. In bissexto habet. xxix. Dicitur autem februius apud hebreos sebar. apud grecos iendicos / cuius nom habet. xiiij. horas. dies vero decem.

Tertius mensis est marcius a Marte romane gentis auctore appellatur vel ideo sic dicitur est eo quod tunc animantia ad marem et coitum mouentur (vt dicit Isid.) Dicitur autem marcius apud hebreos mensis adar. Apud grecos vero vocatur distam. et habet. xxxi. dies. Nom autem eius habet horas. xij. et dies. xij. In mense autem marcio est equinoctium vemale sole inter septentrionem et meridie mediam lineam tunc tenente Et ideo in mense marcio aperiuntur pori terre atque humores incipiunt ascendere tam in animalibus quam in herbis et arboribus / unde marcius depingitur tanquam vinitor vel ortulamus quia tunc est tempus vt superflua a vitibus et alijs arboribus amputentur. In marcio autem est tempus valde mutabile et instabile. Et ideo tunc tempus corpora hominum faulime alterant. Aque autem marciales sunt minus sane ad bibendum quia tunc ex feminibus piscium et ranarum potissime inficiuntur. sole in principio marcij. in medio signi piscium existente.

Quartus mensis est aprilis qui apud hebreos dicitur yau. apud grecos vero dicitur sandicos. habens. xxx. dies cuius nom habet horas. x. dies vero. xiiij. Dicitur autem aprilis quasi aperilis. quia tunc omnia apperunt et tunc gramina flores et folia de terra et arboribus egrediuntur. et ideo aprilis depingitur gestans florem quia in illo mense incipit terra decorari floribus ac vestiri. vel aprilis dicitur quasi aphroditis. vel a phibus / quod est semen quia tunc aptis poris terre sunt arua apta seminationi et agriculturae / sole circa medium marcij signi thauri subintrante.

Quintus mensis est maius sive maius a mayla matre mercurij dicitur. vel dicitur a maioribus natu qui in republica sunt maiores. vel dicitur maius a madefactione pluuiarum / quia tunc temporis oriuntur plades et iades et alie stelle pluuiiales quarum virtute mittuntur pluuie et

rores ad seminum iactationem in madefactionem et irrigationem. Dicitur mensis apud hebreos dicitur Jar. Apud grecos autem dicitur autimoscos / habet dies. xx. Nom vero eius habet horas. viij. et dies. xvi. Est autem maius tempus amenitatis amoris et iocunditatis. Tunc enim maxime vociferantur et gaudent aues. Tunc ad bella procedunt reges. In maio silue virent prata ridet et florant / et oia fere animantia mouentur ad gaudium et amorem. et ideo sol dicitur in medio maio intrare signum geminorum quia propter temperiem aeris et amenitatem temporis iocunditas in hominibus geminatur. unde maius tempus est solanij et deductionis. propter quod depingitur iuuenis equestrans et gestans volucres super manum.

Sextus mensis dicitur iunius a iunio:bus dicitur / eo quod populus romanus in tentorias iuniorum et feminorum fuit diuisus / vt dicit Isid. Est autem mensis iunius finis veris et principium estatis. et dicitur apud hebreos thebad apud grecos vero descos habet dies. xxx. Nom habet horas. vi. dies vero. xvij. Est autem mensis solstitialis. quia in eius medio intrat sol in caelum. tunc autem calore solis humorem in radicibus desiccant / omnia tendunt ad maturitatem et ideo depingitur secans fena. quia fena tunc temporis in pratis sunt matura.

Septimus dicitur iulius a iulio cesare sic vocatus. quia in illo mense fuerit natus. vel vt dicitur tunc temporis fuit ad imperium sublimatus. Dicitur autem apud hebreos camilis apud grecos paucios. habet dies. xxxi. cuius dies habet. xvi. horas. nom vero. viij. Est mensis iste feruissimus. quia in medio istius sol incipit esse in leone. et incipiunt dies caniculares. et ideo tunc et sole / tunc etiam ex calido signo et calidissimo sidere fit excessus tunc temporis in calore. tunc etiam intenduntur omnes calide passionis et est tempus maxime disconueniens medicine / et nimio calore ad intendenda / radicatus subintrante et humorem consumente / segetes maturescunt. Unde iulius depingitur cum falce segetes resecante. quia tunc est tempus congruum messioni.

Octauus mensis est augustus ab Augusto cesare nuncupatus qui apud hebreos dicitur ebal apud grecos ior habet dies. xxxi. nom habet horas. x. et dies. xiiij. In hoc mense fruges in borea recolliguntur. et tunc depingitur cum flagello sive flagello miturante / denudat terram a frugibus et spoliat. et ideo dicitur sol in medio augusti signi

De tempore

virginis subintrare. Sicut enim virgo sterilis est et infecunda/sic terra est quasi sterilis quando a suis fructibus est orbata.

Septembris est mensis nonus sic dicitur. quia est septimus ab imbri temperaneo. s. a. marcio qui solent imbres inuadere. Et dicitur apud hebreos tursi apud grecos corros. huius dies. xxx. cuius non habet horas. xij. et dies. xij. In isto enim mense fit equinoctium autumnale. nam in eius medio sol ingreditur signum libere. Est enim mensis iste finis estatis et principium autumni/ in quo vindemia fit matura. Et ideo depingit quasi vindemiator. racemos colligens in corballo. Est autem iste mensis mutabilis et instabilis/ cuius calor in principio est intensus. sed in fine remittit et tempus est iam frigiditate sapientis autumnalem. Igitur autem mensis iste apud hebreos valde celebris et sollemnis. Nam apud eos dies septimus/ mensis septimus/ et annus septimus in summa veneratione habebantur.

Octavus mensis est october. quia ab imbri octauus. qui apud hebreos dicitur marizon. apud grecos ppebeos habens dies. xxxi. non habet horas. dies. x. qui in principio sui adhuc est calidus. sed in fine forti frigore corpus pungit. et ideo in eius medio sol dicitur intrare signum scorpiionis/ qui est venis facie blandus et cauda pungens. Dicitur mensis quia naturaliter est frigidus et siccais/ terram desiccet et eam ad susceptionem seminum disponit et abilitat. vñ tunc temporis semina hyemalia glebe commendantur et ideo depingit in similitudine bovis seminantis.

Novembris mensis est november sic dicitur quia ab imbri nonus est. Apud hebreos dicitur cassu. apud grecos dicitur dyos. habens dies xxx. cuius non habet horas. xvi. dies vero octo. Dicitur mensis frigiditate sua penetrat ad interiora et grauius ledit corpora. et ideo in ipsius medio dicitur sol signum sagittarii subintrare. et siccat et frigiditate sua constringit et desiccet. et dicitur arborum folia. poros etiam in animalibus dardit/ et recollectis humoribus intrinsecus eos coagulat et coagulat. et ideo tunc temporis animalia maxime porci multum impinguntur propter quod depingit quasi rusticus quercus percutiens et glandibus reficiens porcos suos.

Octobris. xij. mensis est sic dicitur quia ab imbri marci est. x. Altharus quidem est mensis pluuosus. hic apud hebreos dicitur thureth. apud grecos epyleos habens dies. xxxi. cuius

non habet horas. xviii. dies vero. vi. Dicitur mensis est solstitialis quia in eius medio sol ingreditur signum capricorni/ qui ita est a remotione de nostro habitaculo quod non potest a nobis plus aliter qualiter elongari/ sed tunc arcus meridionalis incipit paulatim reuerti et ascendere per arcus boreales. Est autem finis autumni et principium hyemis que se extendit usque ad. xvij. diei marci ubi incipit tempus veris. In hoc mense propter asperitatem frigoris sunt altilia et alia animalia domesticum multum quietis et pauci motus et ideo plurimum impinguntur. unde tunc temporis interficiuntur pessime et macantur propter quod depingit quasi canifer/ qui cum securi percussit et macrat porcum suum. Et his enim duodecim mensibus efficiuntur annus tam solaris quam lunaris.

Dominica siue septimana a septem dierum numero est vocata cuius replicatione menses/ anni/ et secula peragantur. Ab eodem enim die incipit/ et in eadem terminatur. cuius presunt dies artificiales et naturales. Sunt dies dicti a diis quorum nomina cuiusdam fidentur sunt ab antiquis consecrata. Primum diem soli ascripserunt/ qui princeps est fidentur et dominus planetarum. et ideo dies dominicus nuncupantur que prius legiata est in multis. quia in die dominica mundus est creatus et in eadem dominus natus fuit et in eadem dominus resurrexit/ et in eadem etiam dominus misit spiritum sanctum. Secundum diem ascripserunt lune/ qui soli in magnitudine et splendore prima est. Tertium a Marte et sic de alijs. Dicitur autem alius est egyptiacus. alius non egyptiacus. Egyptiacus est ille dies in qua misit deus plagam aliquam in egyptum. Unde cum sint. xiiij. dies egyptiaci/ patet quod plures misit deus plagas super egyptios quam decem que inter ceteras magis sunt famose. ponuntur autem a kl. ecclesie/ non quia aliud sit in illis plus quam in alijs omnium. sed ut miracula dei ad memoriam reducantur. Dierum alius est artificialis siue vsualis. alius naturalis. Artificialis est spatium quo voluitur sol in nostro emisferio ab oriente ad occidentem. et dicitur artificialis quia quasi artificium diuersificant secundum diuersos situs dumarum et regionum. Naturalis est spatium quo sol voluitur ab oriente per occidentem in orientem et talis dies continet. xiiij. horas. Artificialis vero dies continet in equinoctio/ xij. horas. in alijs vero temporibus plus vel minus. secundum dierum incrementum vel decrementum. Dierum autem alius denominatur a kl. alius ab idibus/ alius a nonis. Primum autem dies mensis dicitur a nomine klarum/ a kalo quod est voco

quia tunc solebant mercatores ad mundicias eo
uocari. et erat festum solene quod uocat festum
neomenie id est noue lune / quia tunc luna uidebat
esse noua. Nonne dicunt quasi nudine / quia tunc
nudine inchoaban. Idus enim id est quod di
uisio / quia tunc nudine diuidebant. Ex quo pa
ter triplex dierum differentia. s. kl. deputate ad ce
lebrandum. nonas attributa ad negociandum.
Idualis statuta ad recedendum a mundicijs et
ad propria reuertendum. Dies autem naturalis con
stat ex xiiij. horis quibus sol circa totam terra
raptu firmamenta circumfertur. cuius partes sunt
quadrans / hora / punctum / momentum / vicia / et
athomus. Est autem quadrans quarta pars diei
naturalis id est spacium sex horarum. hora enim
vi. pars quadrantis. id est. xiiij. pars diei natu
ralis / et dicitur hora extrema et finalis pars ter
tiorum / sicut hora dicitur extremitas fluminis siue ma
ris. (vt dicit Isid.) Punctum est quarta pars ho
re / momentum. x. pars puncti siue quadragesima
pars hore. et dicitur momentum quasi minimus
atque angustissimus spatus siderum a motu nu
cipatum vicia autem dicitur. xij. pars momentum.
Athomus est. lviij. pars vicia. et dicitur atho
mus quasi sine diuisione. quia ultra athomum non
recipit subdiuisionem. Dies itaque est illumina
tionis a sole receptiua / et luminis recepti ad ali
os diffusiuua. unde dies a dyon grece deriuat
Est autem dyon idem quod claritas (vt dicit Isi
do.) Item dies est mensium et annorum descripti
ua et distinctiua omnia enim temporum et seculi
lorum articula dierum numero computantur.
Item secundum accessum solis et recessum est dies
breuitatis et magnitudinis receptiua. et ideo
propter solis elongationem a nostro habitaculo in
hyeme est breuissima. in estate autem longissima quia tunc
sol nobis vicinior appropinquat. Item si dicitur et cor
porum superiorum est dies occultiua. quia quanta
to dies est clarior / tanto stelle a nostris aspecti
bus occultantur. Item inter colores et rerum
uisibiles forma est dies discretiua / nam figure
et forme que de nocte latent / de die patent. (vt
dicit Beda.) Item diei presentia animi lucis est
lenificatiua. In ortu enim diei gaudent et cantant
aues. Item viatoribus est dies securitatis et pacis
tributiua / que latronibus inimica est et timoris
incautiua. latrones enim de die timent. Item diei
clartatis est tenebrositas nocti euacuatua / et ipsi
imediate successiua / et quanto nocte precedentis
magis / tempestuosa est et turbulenta / tanto est
succedentis diei presentia magis grata. Item dies est
status sui mutatiua. crescit enim uel decrescit con
tinue et quanto plus decrescit et abbreviatur in hye

me / tanto plus in estate prolongatur. Item
dies est a torpore et somnolentia exortua / nam
dies exercitio et labori hominum deputatur. et
quanto plus dies deditur versus finem / tanto
sapienter operantius ad perfectionem diuini
operis plus conatur (vt dicit Grego.)

Aurore finis est noctis precedentis
et diei sequentis principium. Et dicitur
aurore (vt dicit Isidorus.) Quia
aurea hora eo quod humilitate ad mo
dum auri diffundit colorem. unde et sol in auro
ra a grecis crisostomos id est auri domus appel
latur. nam radij eius splendentes aureas co
mas demonstrant. Vel dicitur aurore quasi au
ra rotans / eo quod in aurore ros generatur. et a
tius humectatione infunditur terra / et aeris ca
liditas temperatur. aurore lumen a sole impe
trat. quia clarior est ipsa nocte / sed obscurior da
ro die. aues mundas et diuinas ad volandum
et cantandum excitat nocturnas autem fugat.

In ortu autem aurore flores primo clausis
aperiunt / et herbe que estu precedente macer
scunt / in aurore eriguntur. vires animales in
aurore confortantur / et animalium egritudines
alleuiantur et dimittuntur. In aurore autem
humor sanguineus dominatur. Unde secun
dum Constan. Aurore usque ad tertiam unitatem
naturam veris. meridies estatis / hora vesperti
na / temporis autumnalis / non vero hyemalis
qualitatem habet. In aurore propter dominium sa
guinis somnus dulcis est et salubris. tunc enim
temporis maxime galli ad vociferandum con
citantur. Vritur autem lucifer in aurore et orie
tis solis presentia nunciatur esse proxima et vic
ina. Aurore a tenebris incipit / sed usque ad per
fectionem luminis proficit et procedit. Clarior
autem in ortu solis colorem suum. unde nunc
croceum nunc purpureum / nunc aureum profe
dit colorem. Accidit hec varietas et diuersa qual
itate vaporum vel nubium in quibus modis
fit depressio solarium radiorum (vt dicit Beda.)
Nimium autem serenitas in aurore cum ra
dijs solaribus directis contra austrum signum
est future tempestatis (vt dicit idem Beda.)
Idem est autem aurore et diluculum. Sic au
tem dicitur / quia est diei lucidum et luminosum
principium. Est enim diluculum. secundum Isi
do. reminatio noctis et inchoatio plenae lucis
alleuiano infirmitatis / expeditio ab inimicis
In diluculo hostes fugiunt et latrones (vt idem
dicit) Idem est mane quod diluculum. nam ma
ne est lux plena et matura. et dicitur mane quod
est bonum / eo quod luce nihil est melius. (vt dicit
Isid.) Est autem mane principium laborum / et

De tempore

finis dormitionis tempus sobrietatis / et perfectio celebratis digestionis / paulatim nocti finem imponit et cito transit. rerum qualitates / species et figuras preostendit et precludit.

Meridies est dicta quasi dies media Nam in meridie in medio celi videtur consistere sol in medio puncto inter ortum et occasum existens videtur equaliter ab utroque tunc distare. vel dicuntur meridies quasi mera dies / quia tunc puncto et dario: est sol / quando de medio celi nititur / et totum orbem illuminat pari claritate / (vt dicit Ipsi.) Dec hora calidior est et siccor / et in suis qualitatibus est similior estati. Et accidit propter quatuor scilicet propter directam solis ad capita nostra / oppositionem / propter solarium radiorum reflectionem / et directam duplicationem / et propter radiorum spissitudinem / et eorum refractionem / propter linearum angustiam in quibus radij coartant. Her etiam tunc temporis propter multiplicationem et concursum radiorum maxime calefit. et ideo amplior calor in istis infirmitatibus generatur. In meridiana autem hora umbra vniuersarum corporum est breuissima et a meridie versus septentriones / tunc temporis est extensa. et quanto sol plus recedit a meridiano circulo / tanto obiecti corporis umbra amplius prolongantur. (vt dicit Beda.) In meridie flores et herbe arescunt. s; fruges et fructus pessime maturescunt. Animalia loca umbrata propter solis feruorem querunt / et in suis latibulis requiescunt. In meridie animalia venenosa sicut colubae et serpentes plus ledunt / quia venenum suum facilius tunc infundunt de mane etiam propter frigiditatem nocturnam precedentem rigescunt. et ideo in eis vis veneni consopitur. sed in meridie calefiunt / unde tunc ad pungendum et virus veneni infundendum fortius in ardescunt. Unde in feruore meridiano cauernas excurrunt / et calefactionis gratia soli se exponunt / (vt dicit Ipsi.)

Vespera a vespere stella occidentali est dicta. Vesperus enim est stella qui solem occidentem sequitur et tenebras sequentes comitat / (vt dicit Ipsi.) Vocatur autem vesper seruis a ianuis seratis sic dicitur / quia quando venit vesper fores serantur / vt omnia in domo maneant tutiora. Dicitur etiam crepusculum id est dubia lux / quando inter lucem et tenebras distemere non est certum / (et dicit idem.) In vespere igitur dies finitur et solares radij a tene superficie subtrahunt. imminente vespere / umbra corporum maxime protendunt. flores qui co-

tra solem aperti fuerant propter solis absentiam in se clauduntur. porri etiam corporum qui ex calore diuino aperti fuerant propter remissionem caloris in vespere constringunt exaltationes et fumosi vapores que materia sunt nebule et nubis / vespertino tempore resoluitur homines et animalia et etiam volucres propter resolutionem fumositatum in eorum corporibus ad sonum et dormitionem tunc disponunt. auel nocturne sicut bubones et noctue de suis latibulis ad sua pasua paranda tempore vespertino egrediuntur. greges a pastouibus et a pasuis reduci i caulis et alijs ouium receptaculis recolligunt. lupi a canibus in vespere vix discernuntur. vigilantes et custodes propter latronum insidias et hostium insultus in muris et tumbis statuunt. in vespere etiam laborantes remunerant et quieti exponunt.

Nox a nocendo est dicta eo quod oculis nocet. nam oculus priuat a sua perfectione scilicet ab actu videndi. occulcat enim rerum colores in quibus oculus delectatur. Laesatur autem nox ab umbra terre cuius interpositio intercepta nobis solares radij et impedit et tollit a nostris aspectibus visum solis. Est autem nox frigida et humida qualitatibus hyemis similis et ideo quieti animalium est congrua / virtutis et operationi naturalium effectuum necessaria. Unde nox est tempus dormitionis et quietis vt virtutes que per vigilas diurnas distrae et disperse fuerant debilitate / beneficio noctis quiescant et coadunantur / et sic coadunate confortantur. ne nox propter solis absentiam esset penitus indecora / stelle autem fulgouribus illustrant. Unde ex stellarum motu noctis tenebrositas minoratur / et noctis cursus et processus discernitur. aeris etiam nocturna densitas temperatur / (vt dicit Albu.) et ideo in nocturnis tenebris ambulantes vel nauigantes / de facili deuiant. nisi eorum via per motum et siderum stam dirigatur. omnis infirmitas plus extenditur generaliter nocturno tempore quam diurno et patiens de nocte plus quam de die aggrauatur per cantum gallorum finis noctis predicatur. et aduentus future diei preiudicatur. Nox autem secundum quatuor vigilantiarum ordines distribuitur. (vt dicit Beda.) Nam primi vigilat in noctis principio. Secundi in conticinio. Tertij in media nocte / siue ipsius noctis in tempeste silentio. Quartij in gallicantio. Omni enim tempore in castris vigilat et exstant / ne inueniant quod formidant / (vt dicit idem super luc. xij.) Preter hoc nox est et se horrois et timoris incussiva fantas-

De tempore

ficultate itineris multum vel plurimum labora-
bat. Sic nos tendentes ad patriam gaudem?
per gratiam nostre redemptionis sed ad huc lu-
genus pro peccatis. cum autem vite presen-
tis septuagena fuerit adimpleta / tunc fulgebi-
mus in albis in agni presentia. et ideo i sabbat-
to in albis cantatur duplex alleluia. quia fini-
to labore vite presentis / cum peruenierim? ad
eternae quietis sabbatum gadebim? sola du-
plici nobis tunc temporis restituta. in signum
miserie vite presentis cantantur in introitu mis-
se. Circumdedere me genitus mor. pro spe
reversionis inuitamur in epistola ad currendi
instadio. et ad laborandum in vinea domini sa-
baorb docemur in euangelio. De omnibus et
summa et scientia Jo. beateb sunt extracta. cu-
ius auctoritas in ecclesia e sollemnis. maxime
in officijs ecclesiasticis ordinandis.

Quinquagesima quasi quinquies
decem est vocata. et signat tempus
remissionis secundum expositione
ipsius Beateb. nam annus quin-
quagenus dicebatur annus iubilus / qui ap-
be: eos fuit summe celestis et festius. annus
enim fuit reversionis proscriptorum remissio-
nis debitorum restitutionis deperditorum.

Incipit autem quinquagesima in dominica ter-
tia a septuagesima / et finitur in dominica resur-
rectionis. Signat enim statim grane ad quas
restauramur mediante beneficio penitentie.
Unde ieiunium ecclesie incipit in medio qua-
dragesimalis septimane / et tunc frequentius
quinquagesimum psalmum qui est penitentialis
lis recitamus in diuino officio / in singulis fere
horis psalmus ille penitentialis qui misere
mei deus intimalatur / reperitur. *Observatio*
nem autem anni quinquagesimi qui dicebat
lege iubilus. incipit secundum beateb ante
legem a tempore salicet abrahe / qui liberauit
loth nepotem suum qui tunc temporis fuit an-
nozum. l. et ideo ab illo tempore inter filios abra-
be seruabatur quod precedete tempore sub le-
ge propter miserium approbatur. vt patet in
numeris.

Quadragesima est tempus. xl. die-
rum vt dicit Jo. incipiens a domi-
nica prima quadragesime et se. p-
tendit vsq; ad. domini cenam / in
qua dominus noui testamenti sacrificium incho-
ans / pane angelico nos refecit / in quo nobis
figuratur q; qui. xl. penitentie vel presentis
vite spiritualiter pegent diuine contemplant. o

nis societate finali pefruetur. Est autem qua-
dragesima tempus militie christiane in quo a-
crus contra vicia dimicamus. Hunc enim die-
rum numerum ad nostram assumimus militiam
non solum per exemplum moysi et helie / sed etiam
per invitationem iesu christi qui tot diebus le-
gitur ieiunasse. Bene autem sub hoc numero
ieiunamus. nam pro eo constat ex denario q-
ter in se reuoluto decalogum sub denario / et
euangelium sub quaternario representari / qui-
bus annis spiritualibus nos aduersarius re-
pugnatur / et terra viuentium iure hereditario
possidet / sicut terra promissionis / finita. xl. an-
nozum pugna in deserto filijs israel cedebebat
fructus etiam nostre militie ostenditur sub h-
numero. nam quadragesimus collectis pnb-
ipsum diuidentibus / producat numerum qui
quagenarius / qui numerus remissionem debi-
torum et hereditatis amissionem signat
Ex quo ostendit q; dimicando contra vicia re-
missionem consequimur peccatorum / et heredes
efficiamur bonorum. In hoc enim numero vite
nostre decimas et primitias consecramus. nam
p decima. cc. lx. dierum ieiunamus. xxxvi. di-
es pro decima. vi. dierum et horarum qui resi-
dui sunt de anno integro vnum diem / vt in sa-
ma soluantur deo pro decima anni. xxxvi. di-
es ieiunabiles / et tres dies de ieiunio quartu-
or temporum pro primitiis offeruntur. hoc autem
facimus vt offerentes deo primitias nostris te-
poris in fide trinitatis et decimas in completio-
ne decalogi per fidem et bonos mores / primo-
genitorum dignitate et eterne felicitatis dena-
rium assequamur. Et quia quadragesima est
tempus militie ideo in euangelio agitur de mi-
lita et victoria ipsius christi. In tractatu vero
quatuor impugnationum et temptationum ge-
nera demonstrantur. Quarum prima est leuis
et occulta salicet timor nocturnus. Secunda e-
leuis et manifesta salicet sagitta in die volans.
Tertia est grauis et manifesta salicet occurfus
demonij meridiam. Quarta est grauis et occul-
ta et hoc est negocium in tenebris ambulans.
Contra istas itaq; impugnationes vtimur spi-
rituali armatura / ad quam nos instruit apo. i
epistola et inuitat / vbi dicit exhibeamus nos
sicut dei ministros per arma iusticie etc. Inter
omnia autem tempora anni tempus quadra-
gesime est magis nobile et insigne. Est enim te-
pus reuivificationis / quia terra que in hyeme
videbatur quasi mortua tempore quadagesi-
mali reuiviscit et vivescit. Item tempus est renoua-
tionis. nam terra herbis florib; et arbores frondib;

renouantur et ornantur. Item tempus est im-
pregnationis et fecundationis. quia tunc virtus
generatiua in animalibus et plantis marie viget
Unde tunc pululant et geminant terre nascen-
tia / ynificata. Item tempus est nidificationis
et pullificationis. vnde turures et cicone et alie
volucres qui iaciunt tota hyeme / tepore ver-
nali aduentunt / et ad nidificandum sunt solli-
citi. Item tempus est medicine et purgationis
quod tunc maxime mouebuntur humores in corpe
ad excedendum. et ideo est congruum tempus medi-
cine. Item tempus est lucrationis et negociationis
tunc enim arabilis est terra et mare nauigabile. et
ideo solent hoies vernali et quadragesimali te-
pore ob spem lucri / ad diuersa negocia se mo-
uere. Item tempus est refecationis superfluo-
rum et amputationis. et ideo in quadragesima
amputant vites et alie arbores que a superflu-
is exonerant. Item tempus est lacrimationis vi-
nearum incisionum et germinationis. Nam hu-
mor qui erat in radice superfluous euaporat et
distillando se euacuat in asa vite. virtus etiam
germinabilis tunc erumpit / et per diuersas par-
tes in propagine se ostendit. Item tempus est
seminationis et sentionis quia circa quadrage-
simam et semina terre committunt et furculi in
arboribus inseruntur. Item tempus est rois et
pluuiialis irrigationis / tunc enim oriuntur yades
et alie stelle imbuisse que sunt causa rois et plu-
uie ad iactorum seminum irrigationem et nutri-
mentum. vt dicit Albu. et Beda. Item tempus
est deambulationis et peregrinationis. quod tunc
ecclesie et sanctorum limina marini frequantur.

Pasca grece passio dicitur latine a
pachin quod est pan. Hebraice eni-
dem est quod transitus / eo quod pasca
hebreorum agnus imolabatur / as-
sus comedeatur / quod comedi non potuit
igne cremebatur. et nihil ex eo / vsque ad mane
relinquebatur. cum festinatione et latius agresti-
bus et pambus azimis comedeatur. ab in-
cisis et immundis comedi prohibebatur ac-
ciderunt hebrei et pedibus calcant quando ab
eis comedeatur / in manu manducatis agnum
baculus tenebatur / sanguine agni liminis do-
morum postibus virtus exterminantis an-
guli coerebatur / quia non habuit potestatem
nocendi vbi domorum pestes cum superflumi-
nibus fuerunt tunc iuncti. In comestione enim
agnus imolatus transiit domino per egyptum
egyptiorum populus pertinebat. populus
vero hebreorum ab egyptiorum crudeli domi-
no liberabatur. vnde ex eo quod primogenita egyptio-
rum interficiantur hebreorum primoge-

nita sanctificabantur. Post comestione ver-
ro agni populus precedente columna ignis et
nubis illesus per mare rubrum de egypto edu-
cabatur. Pharaon autem ipsos persequens
cum toto suo exercitu precepit / in medijs flu-
tibus emergebatur. tandem in fine cum hym-
nis et canticis pro sua liberatione et hostium sub-
mersione granatum actioes domino soluebat.
Decemnia in Exo. per ordinem continentur.
salicet. xij. xij. et xij. Et ideo in memoriam in-
terfectionis egyptiorum et liberationis hebre-
orum inoleuit consuetudo. vt semper de duobus
damnandis ad mortem / vnus in pasca
iudeorum interficeretur et alter liber dimittere-
tur. vt patet Mt. xvi. xvi. Item autem pasca
iudeorum typus fuit et figura pasce christiano-
rum / in quo mediante sanguine agni immacu-
lati qui abstulit peccata mundi / omnes electi
a seruitute demonum sunt et redempti per que
verum faciunt transitum de carne ad spiritum
de veteri homine ad nouum. de vmbra ad lu-
cem / de mundo ad celum de figura ad verita-
tem / de seruitute ad glorie filiorum dei libera-
tem. Ideo dies pascalis est tempus leticie et
exultationis / tempus lenitatis et renouationis
tempus puritatis et iocunde refecationis. quia
resurrectionis filij epulantur / non infermento
veteri malignitatis sed potius in azimis sine-
ritatis et veritatis. nostrum autem pasca semp
in die dominico celebramus vniuerso tempore
luna adbu plena. In dominica autem semp
celebramus / propter reuerentiam dominice re-
surrectionis. Non autem semp celebramus
in. xv. luna cum iudeis / ne iudicare videamur
Nostrum insuper pasca large sumptum / ad ni-
ta se extendit. Et primo ad diem in ramis pal-
marum / quod vulganter pasca floridum dicitur.
eo quod in illo die florentes arborum et virentes
ramos in manibus gerimus. quia dominus
illo die processionaliter cum ramis arborum est
receptus. Decies est privilegiata / in hoc quod
filij israel / illo sub Josue transito iordane sic
eo vestigio intrauerunt terminos terre promissis-
sionis / et ederunt de frugibus terre chanaan.
et statim defecit manna quo aliti fuerunt in
deserto quadraginta annis. vt patet Josue. ij.
In eodem etiam die sicut erat tunc dies palma-
rum cecit dominus de templo euentes et ven-
dentes postquam turbis cum ramis palmarum
et oliuarum honorifice est susceptus. Ad pasca
etiam pertinet dies cere qui secundus Jo. be-
in quatuor est privilegiata. in penitentium ad
ecclesiam redeuntium reconciliatione.

Quem in die cinerum ab ecclesia per

De tempore

Iusticiam educuntur/in die cene per misericordiam in sinu ecclesie reapiuntur. et ideo i quinta feria fecit dominus ex aquis pisces et volucres/partem enim dimisit gurgiti/partem leuauit in aera/qz dominus malos in carnalibus delectantes seperat a bonis in celestibus glorificans. Secundum privilegium consistit in veteris sacrificij terminatione et ministerij sacramenti altaris institutione. quando carnalis ritus in celestem et spiritualement ritum est mutatus. Tertium privilegium consistit in sacre unctionis et crismatis consecratione. tunc enim ab episcopo oleum cathecaminorum et infirmorum quo paruuli baptizandi inungunt in organum sensum morte iam appropinquante/consecrant. Eodem enim die pficitur crisma ex oleo et balsamo quo paruuli crismantur a minore sacerdote in confirmatione. s. ab episcopo in fronte videlicet in confirmatione. Quartum privilegium est in mandati dominici representatione. hoc fit in pedum abluitione. in pauperum refectione. in altarium denudatione et eorum expiatione. Est igitur dies cene dies reconciliationis. transubstantiationis. consecrationis siue unctionis dies refectionis et abluitionis. Ad pascha nostrum in super patet dies parasceue. et dicitur bona sexta feria. qz in ea dominus est passus cuius passione omnes ferre ferie habende sunt in reuerentia et honore. Celebratur autem dies parasceue cum tristitia et merore quauis aliorum sanctorum passionum gaudium celebramus quia sancti post martirium euolant ad celum. Christus vero descendit ad infernum. sed qz fregit tartara et sanctos eduxit et tertia die viuum se ostendit. Ideo tunc maxime gaudemus. ut dicit idem Jo. be. Diuisi diei privilegia fuerunt xpi immolatio et demones qui mortis habebat imperium humiliatio paradisi aperitio/bois redemptio/sacrorum referatio siue manifestatio/omnium figurarum consummatio. Et ideo in cruce dicitur. Consummatum est. Ad pascha quoque pertinet ipsius vigilia/que anatomathice sabbatum sanctum appellatur/qz in illo sabbato christus qui est sanctus sanctorum tota die in sepulchro reuicuit. In hac die ignis nouus acquiritur/benedicitur et ad accendendum pascalem cereum custoditur. deinde cereus pascalis erigitur et a diacono bñdicitur et accendit/antibus in forma crucis impunitur. deinde lectionibus lectis ad consecrationem fontis processioniter accedit et completo baptismo/ad celebrationem misse reuertitur et redit. totum autem diei officium sub breuissimum uesperarum compendio terminat ne neophiti ad diuinum officium inconfusa/tedio

afficiant. Nota. n. septimana paschalis celebratur et solennis/cuius finis in sabbato f albis terminatur. qm alleluia duplicatur. Signat enim futura sanctorum gloriosam resurrectionem. in qua duplixa stola electi decorabunt. de quibus dicitur in Apo. Ambulabunt mecum in albis/ quoniam digni sunt.

Pentecosten fuit festus solenne apud hebreos sicut est moderno tempore quo ad nos et est dies. l. a pascha. Sicut enim populus israeliticus quinquagesima die que a pascha quod celebratur uenit in raphadim uenit ad montem. Syna et legem suscepit. ut patet Exo. xix. Ita quinquagesima die a passione xpi datus est spiritus sanctus apostolis in lignis igneis ut facti essent in omni genere sermone/et seruidi in amore caritatis. Dicitur autem pentecosten a petha quod est quinque et octes quod est decem quod si quinque decades dierum a pascha usque ad pentecosten. Interueniunt et distinguuntur per septem septimanas/ propter septiformem gratiam/ que in aduentu spiritus sancti creditur est collata. Tempus autem circa pentecosten est tempus militie strenuitatis. tunc enim noui milites milite cingulo seu gladio accingunt. Est etiam tempus mundicie et siccitatis. Sole enim terre superficie tunc fortius calefaciente humorum consumit superfluitatem et lubricitatem et sic inducit mundiciam per suspensam siccitatem. Itaque est tempus leticie et iocunditatis/qz tunc aues et animalia in maximo amore viuunt. Item tempus viros et amenitatis/ tunc enim precipue herbe vident et silue frondent. Item tempus odoris et suauitatis. nam flores odororum nemorum et pratorum sua redolentiam vndique tunc diffundunt. Item tempus est dulcoris et sapouitatis. nam calor celestis tunc temporis humiditatem in floribus digerit et in dulcedinem alterat et conuertit. et ideo tempus est mellificationi congruum/ propter quod apes precipue tunc frequenter herbas et arbores propter flores. ut dicit aristoteles. qz longe purius et dulcius est mel quod colligitur tempore uernali quod acquiritur tempore autumnali. Item tempus maturitatis. In calidis enim regionibus circa pentecosten instat mellis tempus. et ideo vocat in libro numero in tempus nouarij frugum. qz in festo pentecosten panes ex nouis frugibus offerri precipiebant. Item tempus est pasche et sanietatis. nam tunc granis et herbis habundant loca omnia paschosa. et ideo tam equi quam alia animalia propter nouarum herbarum habundantiam impugnantur. Item tempus est audacie et animositatis.

Nam et feruēti impressione caloris solaris co-
lera tunc incenditur. et cuius accensione circa
cor/ita et audacia in animalibus coeditur. vñ
de illud tempus regibus magis est consuetus
vt tunc iubeant moueri bella cōtra hostes.

Scenophegia festiuitas est hebreo-
rum que tabernaculorum fictio di-
cebatur que celebratur in memori-
am expiationis qñ recedentes de
egypto in tabernacula morant vt dicitur **Exod.**
Unde scenophegia dicitur a cenon grece qđ lati-
ne dicitur tabernaculum. Dec solēntas semp
in septembri celebratur. qz collectis frugibus/
de oibus decimas domino obtulerūt/ et lenae
ac gaudio specialiter tūc vacauerunt. frondi-
bus et ramis domos suas ornauerunt. fructus
arboris pulcherrime et luauis id est pōa cedri
in manibus portauerūt. In decima autē die
eiusdem mensis triplex festum eodem die cele-
brauerunt. s. expiationis afflictionis et propicia-
tionis. nam eo die sūmus pontifex intrauit cū
sanguine vitule ruffe et expiauit sancta sancto-
rum/ et ideo dicitur dies expiationis. Eodem
die ieiunabat populus pro reatu vituli in des-
serto. et ideo vocabatur dies afflictionis. Ideo
vero vocabatur dies propiciationis quia tali
die audiuerunt sibi dominum placatum fuisse
et propiciū super transgressione vituli in des-
serto.

Enenia est noui templi dedicatio
cenon enim grece nouus dicitur la-
tine. Hanc solemnitatem iudei di-
uersis temporibus celebrabant se-
cundum qđ diuersis temporibus vel nouum
templum edificabatur/vel edificatum de nouo
reparabatur. sicut Judas machabeus legi-
tur templum dedicasse et renouasse. pmo **1 Machab.**
chabcorum. quarto. Dedicacionis etiam festū
tenet ecclesia. Cum enim episcopus ecclesiam
circū/ a qua benedicta ecclesiam aspergit. al-
phabetus duplex transuersaliter per pavimen-
tus scribit. parietes signat circū/ et limit. ibi
et ibi niam per quinqz partes altaris combu-
rit. reliquias icludit. altaria ornat et vestit. eni-
mitatem et pūuilegia impendere consuevit.

¶ Finit Liber Nonus.

¶ De materia et forma
et eius proprietatibus

¶ Liber Decimus.

Completo tractatu de propie-
tatibz temporis et
partū eius / agēdū
est de inferioribus
et materialibus cre-
aturis de elementis
scilicet et eorum que
sunt elementis materialiter cōponūt. Sunt autē
materia et forma omnis rei corporalis prin-
cipia/ vt dicitur in li. de unitate. Materia autem et
forme priuatio nihil aliud est qđ totius rei des-
tructio. et est materia contraria unitati et ei dis-
similis vt dicitur ibidem. Materia autē quā-
to est natura subtilior et sublimior tanto ad sus-
ceptionem forme est habilior. quanto vero ē cō-
pactior et terrestrior et a natura celesti remotior
tanto ad susceptionem impressionum formalium
est debilior. vt dicitur in li. de quinqz sub-
stantiis. et hoc habet propriū materia sicut ibi-
dem dicitur scilicet suscipere formam et non sus-
cipi/ retinere et non reuerti. Principium autē
distinctionis diuisionis et alienationis in rebus
generalibus et numerationis est materia/ vt
dicitur. vij. metha. quia generans non differt
a generato secundum materiam/ et ideo vbi est
generans siue materia idem est substantialiter
generans et generatum in substantia et materia
vt in diuānis. materia enim est causa individu-
ationis rerum. vt dicit **Aristo.** iij. metha. qđ dis-
tinctio speciei per individua est secundum ma-
teriam et non secundum formam. Item mate-
ria propria appropriat sibi formam propriam
vt dicitur. x. metha. Unde secundum substan-
tiam et esse/ sub vna forma est vna materia et
sub pluribus plures. Item materia phisica est
subiectum quantitatis continue que est diuisi-
bilis in infinitum. et est materia subiectum di-
uisionum. propter quod accidens non potest
diuidi nisi secundum diuisionem et quantita-
tem subiecti. Item materiam infinita dicitur.
vel quia diuisibilis est in infinitum vel quia
habet appetitū ad infinitas formas/ et ideo p-
pter determinationem suorum appetitū et in-
dinationem ad formas infinitas dicitur infi-
nita/ et non qđ eius virtus sit infinita/ non limi-
tata scilicet neqz coartata/ sicut virtus est diuina.